

Argumentation

Artikel af Henrik Galberg Jacobsen og Peter Stray Jørgensen i Politikens Håndbog i nudansk, 6. udg. 2013, s. 66-76. Gengivet på antologien.dk 2019 med tilladelse fra Peter Revsbech, Ordbogen.com.

Indholdsfortegnelse:

KORT OG GODT OM argumentation.....	2
Hvad er argumentation?	2
Tre grundlæggende elementer: konklusion, argumenter og sammenhæng	3
Standardform	3
Yderligere elementer i argumentation.....	4
Argumentation for sammenhæng.....	4
Argumentation for argumenter.....	4
Et totalt argument svarer på spørgsmålene	5
Udeladte argumenter og udeladt sammenhæng.....	5
Underforstået konklusion.....	6
GØR SÅDAN - når du skal forberede din argumentation	6
Udformning af argumentation	7
GØR SÅDAN - når du skal disponere din argumentation	7
GØR SÅDAN - når du skal formulere din argumentation	8
Argumentationsord	8
Argumentmarkører.....	8
Konklusionsmarkører.....	9
Ikke altid markører	9
Saglig argumentation.....	9
Kritik af argumentation	10
Usaglig argumentation: fejlslutninger	11
Gummiord.....	11
Usaglige argumenttyper	12
Holdningsord	13
Grundbetydning og medbetydning	13
Uddybende om holdningsord.....	14
LITTERATUR	15

KORT OG GODT OM argumentation

- Argumentation er at begrunde. Man bruger først og fremmest argumentation til at overbevise andre om at det man siger, er rigtigt.
- Argumentation består af konklusioner og argumenter. Konklusionen er det man vil overbevise nogen om. Argumenterne er de grunde som man bruger til at overbevise med.
- Saglig argumentation er argumentation der følger bestemte regler. De vigtigste regler er at der skal være en rimelig sammenhæng mellem konklusion og argumenter, og at argumenterne skal være rigtige.
- Når man argumenterer, gør man det tydeligst hvis man først nævner konklusionen og derefter kommer med argumenterne ét for ét. I alle tilfælde skal konklusion og argumenter holdes klart adskilt.
- Man skal bruge argumentationsord for at vise at der er tale om argumentation. Ordvalget i øvrigt skal som hovedregel være neutralt i saglig argumentation.

Hvad er argumentation?

At argumentere er at begrunde. Det gør man både mundtligt i fx taler og diskussioner og skriftligt i fx læserbreve og anmeldelser som ofte har karakter af ét argument.

Man begrunder for at blive troet og for at overbevise andre om at det man siger, er rigtigt. Og man argumenterer først og fremmest for noget som man ikke umiddelbart kan forvente at andre er enige med en i.

Særlig i faglige og saglige sammenhænge forventes det at man kan argumentere for sin sag, sit forslag, sin mening, sin løsningsmodel, sit valg, sine handlinger. Ofte har videnskabelige afhandlinger (og opgaver på videregående uddannelser) form som ét argument hvor konklusionen er det hele resten af afhandlingen er støtte for. I videnskabelige og strengt faglige afhandlinger og tekster stiller man naturligt nok større krav til logikken og præcisionen i argumentationen.¹

I visse videnskabelige sammenhænge bruges logisk argumentation, dvs. argumentation som er i overensstemmelse med helt bestemte formelle logiske regler. Formålet med argumentationen er i den slags tilfælde at *bevise* noget.²

»Til hverdag« og i mere afslappede sammenhænge tager man det ikke helt så alvorligt. I princippet bør man følge de samme regler. Men det er ikke muligt - og heller ikke rimeligt - konsekvent at følge formel logiks regler fuldt ud. Formålet er mere at *sandsynliggøre* at det man argumenterer for, er sandt. Denne artikel drejer sig først og fremmest om praktisk argumentation.

¹ Om videnskabelige afhandlinger og opgaver som argumentation kan man læse i Hegelund: Akademisk argumentation, 2000, og Rienecker & Jørgensen, 2012, s. 299-319.

² Om argumentation på et strengt logisk grundlag kan man fx læse i Collin, Sandøe & Stefansen: Derfor – bogen om argumentation, 1998.

Tre grundlæggende elementer: konklusion, argumenter og sammenhæng

Der er tale om argumentation hvis et eller flere udsagn bruges til at begrunde et andet udsagn med. Det udsagn man vil begrunde, kaldes *konklusionen* (eller *påstanden*), og de begrundelser man anfører som støtte for konklusionen, kaldes for *argumenter* (eller *præmisser* eller *belæg*). Desuden forudsætter overbevisende argumentation at der er en »logisk« sammenhæng mellem konklusion og argument(er). Man siger også at der skal være *hjemmel* for at man kan slutte til konklusionen ud fra argumenterne.

Det er normalt konklusionen der kan være tvivl om rigtigheden af. Man vil derfor altid prøve at finde argumenter som er rigtige, og som andre accepterer som gode nok. Se fx på denne argumentation:

Det er dumt at ryge. Ved at ryge udsætter man sig nemlig for øget risiko for bl.a. hjerte-kar-sygdomme, og den risiko er det jo dumt at løbe.

Konklusionen er:

Det er dumt at ryge.

Og det anføres der et *argument* for:

Ved at ryge udsætter man sig for en øget sygdomsrisiko.

Men det argument forudsætter en sammenhæng der kobler konklusion og argument sammen:

Det er dumt at udsætte sig for en øget sygdomsrisiko.

Sammenhængen er tit udeladt i hverdagsargumentation eller hvis sammenhængen er indlysende.

Standardform

For at få overblik over en argumentation kan man stille den op på *standardform*:

konklusion (påstand)
— sammenhæng (hjemmel) —
argument 1 (belæg 1)
argument 2 (belæg 2)
argument 3 (belæg 3)

Eksempel:

Det vil være billigere samfundsmæssigt at udbygge den kollektive trafik. Det vil gøre forureningen mindre, og belastningen af vejene og miljøet vil også blive reduceret.

Denne argumentation vil se sådan ud hvis man stiller den op på standardform:

- konklusion: Man bør udbygge den kollektive trafik.
sammenhæng: Billigere og miljømæssigt mindre belastende løsninger bør fremmes.
argument 1: Det vil blive billigere samfundsmæssigt.
argument 2: Det vil give mindre forurening.
argument 3: Vejene vil ikke blive så belastede.
argument 4: Miljøet vil ikke blive så belastet.

Fordelen ved at omskrive en argumentation til standardform er at man lettere kan overskue argumentationen og holde konklusion og argumenter ude fra hinanden. Det bliver altså lettere at analysere argumentationen. Man får adskilt de enkelte argumenter og kan tage stilling til dem hver for sig. Man ser også tydeligere om der mangler argumenter - hvad enten de nu er underforståede eller udeladt med vilje. Og endelig afslører en sådan opstilling tydeligere om der er en acceptabel sammenhæng mellem argumenter og konklusion.

Yderligere elementer i argumentation

Ud over de tre grundlæggende elementer vil der ofte - især i faglig argumentation - være andre elementer:

Argumentation for sammenhæng

Man kan evt. være nødt til at argumentere for sin argumentation, især hvis der er en mulighed for at andre vil anfægte måden man argumenterer på, og komme med indvendinger. I sådanne tilfælde vil man ofte med fordel kunne gå ind i den diskussion på forhånd og tage højde for kritikken af ens måde at argumentere på og begrunde hvorfor det er i orden, og evt. tage nødvendige forbehold. Det er ofte manglende sammenhæng som gør at argumentation kan kritiseres for at være usaglig. (Se afsnittet - »Usaglige argumenttyper«).

I eksemplet ovenfor kunne man blive nødt til at argumentere for rigtigheden af sammenhængen. Nogle kunne argumentere for at billige løsninger ikke nødvendigvis er de samfundsmæssigt bedste.

Argumentation for argumenter

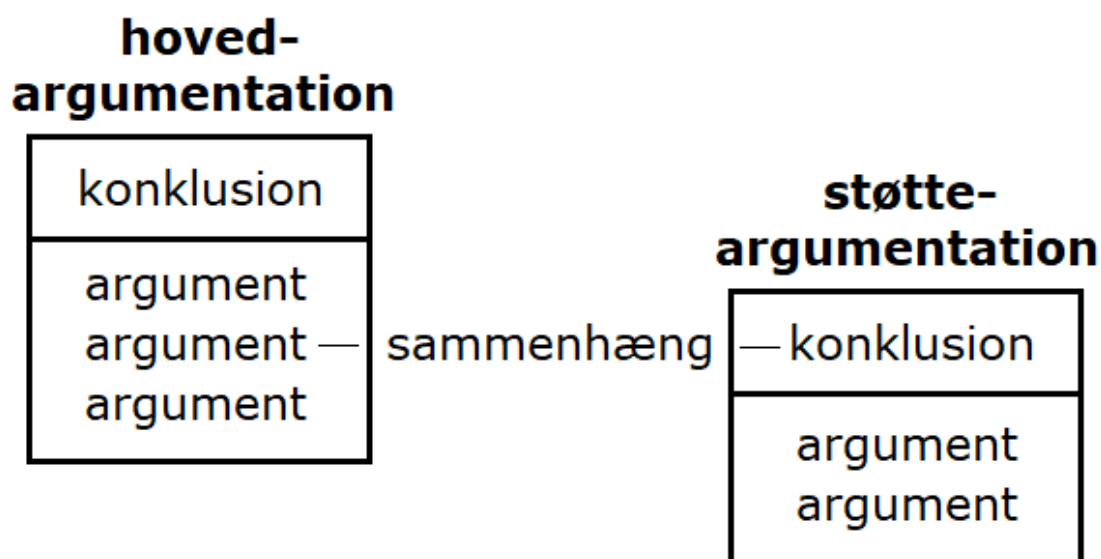
En tekst består ofte af mere end én konklusion med tilhørende argumenter. I den slags tilfælde er det tit sådan at en af konklusionerne er den vigtigste, *hovedkonklusionen*, mens andre konklusioner bruges som argumenter for hovedkonklusionen. Et eksempel:

Det er en klar fordel at bruge e-mail i dagligdags forretningskommunikation fordi man kan spare meget tid. Tidsbesparelserne kommer først og fremmest af at det går meget hurtigere end ved normal snail mail, og dernæst af at man ikke skal bruge så meget tid på det formelle skrivearbejde med rettelselser og efterfølgende gennemskrivninger.

Hovedkonklusionen er »Det er en klar fordel at bruge e-mail...«. Og argumentet for denne konklusion er »fordi man kan spare meget tid«. Men herudover argumenteres der også for dette argument som åbenbart ikke forekommer umiddelbart indlysende.

Man kan især blive nødt til at argumentere for sine argumenter hvis den man argumenterer over for, ikke umiddelbart vil acceptere et af de argumenter som man anfører. Og så bliver et af argumenterne i den oprindelige argumentation altså til konklusionen i en ny argumentation. En argumentation for et argument i en anden argumentation kaldes også for en støtteargumentation.

Ved at stille en argumentation med støtteargumentation op i standardform kan man lettere adskille hvad der er hovedargumentation, og hvad der er støtteargumentation:

Et totalt argument svarer på spørgsmålene ...

- Hvad argumenterer jeg for, hvad er konklusionen (min påstand)?
- Hvad er mine argumenter (mine begrundelser, min dokumentation)?
- På hvilken måde skaber jeg sammenhæng mellem min konklusion og mine argumenter?
- Hvilke indvendinger kan der være mod mine argumenter og sammenhængen mellem argumenter og konklusion?
- Hvordan kan jeg trods indvendinger alligevel fastholde min konklusion, evt. med visse forbehold og begrænsninger?

Udeladte argumenter og udeladt sammenhæng

I praksis er argumentation ofte ufuldstændig. Det er fx helt normalt at man ikke tager alle mulige argumenter med, og at man ikke altid nævner sammenhængen. Men i nogle tilfælde kan disse udeladelser dække over en uholdbar argumentation, fx:

De unge mennesker af i dag formulerer sig dårligt; for der er mange stavefejl i det de skriver.

Hvis man stiller denne argumentation op på standardform, kan man se at der mangler sammenhæng for at argumentationen er i orden:

konklusion: De unge mennesker formulerer sig dårligt.
sammenhæng: (Stavefejl er udtryk for dårlig formuleringssevne).
argument: De unge mennesker laver mange stavefejl.

Når man har skrevet det manglende argument op, er det tydeligt at se at argumentationen ikke holder: Stavefejl er ikke nødvendigvis udtryk for dårlig formulerings- eller udtryksevne! Her kan man altså kritisere og endda afvise sammenhængen.

Underforstået konklusion

Man kan også opleve at konklusionen ikke er udtrykkeligt nævnt. For eksempel mangler konklusionen helt i denne reklametekst:

Babinol Kompakt bleer fylder meget mindre, suger det samme, er mere behagelige, fordeler væsken bedre. Fås i 4 størrelser.

Den konklusion der ikke er nævnt, er naturligvis: *Køb Babinol Kompakt bleer!* Den er så indlysende at der ikke er grund til at nævne den. Netop i annoncer er det ret almindeligt at konklusionen mangler. Men annoncen er argumentation alligevel.

GØR SÅDAN - når du skal forberede din argumentation

1. Find konklusionen

Hvad vil du argumentere for? Hvad mener du?

2. Find argumenterne

Vælg de bedste argumenter og kontrollér om de faktisk passer til konklusionen (er der sammenhæng?), og om du tror at modparten vil acceptere dem. Udelad eventuelt indlysende argumenter.

3. Stil argumentationen klart op

- Adskil konklusion og argumenter.

- Skriv konklusionen først og derefter argumenterne et for et. Skriv eventuel støtteargumentation for sammenhængen. (Se afsnittet »Gør sådan - når du skal disponere argumentation« nedenfor.

4. Formulér argumentationen sagligt

- Brug argumentationsord for at understrege at der er tale om argumentation, og for at vise forholdet mellem konklusion og argumenter.

- Brug ord der er præcise, utvetydige og neutrale, altså ikke gummiord og holdningsord. (Se

afsnittene »Gør sådan - når du skal formulere argumentation«, »Gummiord« og »Holdningsord«).

Udformning af argumentation

Disponeringen af og sproget i argumenterende tekster er vigtige for at den man argumenterer over for, kan følge argumentationen.

Hvis man vil stille sin argumentation klart op, kan man følge dispositionen i afsnittet herunder »Gør sådan - når du skal disponere din argumentation«. (Dispositionen svarer i princippet til opstillingen af argumentation på standardform).

Det er også vigtigt at sproget understreger at der er tale om argumentation, og at det viser hvad der er konklusion, hvad der er argumenter, og hvad der er støtteargumentation. Bemærk i øvrigt at konklusionen også i den sproglige fremstilling bør komme først. Det er fordi det er den som læserne eller tilhørerne normalt er mest interesseret i. Se afsnittet »Gør sådan - når du skal formulere din argumentation«.

GØR SÅDAN - når du skal disponere din argumentation

1. **Konklusion.** Nævn først hvad du argumenterer for:

Jeg mener...
Vi skal gøre sådan ...
Du bør vælge ...
Konklusionen er...

2. **Argumenter.** Kom derefter med alle begrundelserne:

Jeg har disse grunde for mit synspunkt...
Argumenterne for det er ...
Som begrundelser vil jeg anføre ...

Argumenterne skal være klart inddelt, og gerne punktopstillet eller på anden måde markeret, fx

- For det første ...
- For det andet...
- For det tredje ...

3. **Evt. støtteargumentation.** Giv støtteargumentation hvis der kan være tvivl om sammenhængen mellem argumenter og konklusion:

Man kan anføre disse argumenter fordi ...

Man kan også give støtteargumentation for grundlaget eller forudsætningerne for hele argumentationen:

Hele min argumentation bygger på den grundlæggende antagelse at...

4. **Gentagelse af konklusionen.** Gentag din konklusion til sidst for at sikre at den er blevet opfattet.

GØR SÅDAN - når du skal formulere din argumentation

- Sig eller skriv tydeligt hvad der er konklusion, og hvad der er argumenter, fx

Konklusionen er...

Valget er...

Jeg mener...

Grundene hertil er...

Min begrundelse er...

Argumentet herfor er...

Som begrundelse vil jeg anføre ...

- Brug argumentationsord for at markere at der er tale om argumentation, og for at vise forholdet mellem argumenter og konklusion.
- Brug nul-ord, dvs. neutrale, ikke-værdiladede ord - hvis du vil være saglig.
- Undgå tvetydige, flertydige, vage ord, eller præcisér tydeligt hvad du lægger i dem.
- Kontroller at ord og begreber ikke skifter betydning i løbet af argumentationen.

Argumentationsord

Man kan ofte se eller høre på ordvalget at der er tale om argumentation. I argumentation vil der nemlig ofte indgå ord som:

fordi, altså, derfor, så, nemlig, thi, for at, af den grund at, da, eftersom, er årsagen til, følgelig, heraf følger at, således.

Denne type ord kaldes argumentationsord fordi de viser at der er tale om argumentation. De viser også hvilke af udsagnene der er konklusioner (dvs. som skal begrundes), og hvilke der er argumenter (dvs. som er begrundelser). I eksemplet om rygning (s. 67) viser ordet nemlig at udsagnet om den øgede sygdomsrisiko ved rygning er brugt som argument for at det er dumt at ryge.

Argumentmarkører

Ord der viser at det der kommer bagefter, er et argument, er fx *fordi, for, da, af den grund at*; også *nemlig* viser at der er tale om et argument:

Du skal spise frugt fordi frugt er sundt.

Du skal spise frugt da frugt er sundt.

Du skal spise frugt af den grund at frugt er sundt.
Du skal spise frugt for frugt er sundt.
Du skal spise frugt. Frugt er nemlig sundt.

Konklusionsmarkører

Ord der viser at det der kommer bagefter, er konklusionen, er fx derfor, heraf følger, altså:

Frugt er sundt. *Derfor* skal du spise frugt.
Frugt er sundt. *Heraf følger at* du skal du spise frugt.
Frugt er sundt. *Altså* skal du spise frugt.

Ikke altid markører

Det er dog ikke altid at en argumentation indeholder argumentationsord, fx

Frugt er sundt. Spis frugt!

Eller:

Spis frugt! Frugt er sundt.

Her er det indlysende at »Frugt er sundt« er argument for konklusionen »Spis frugt!«, selvom der ikke er nogen argumentationsord. Hvis man kan indsætte argumentationsord uden at det ændrer meningen i teksten, så har man at gøre med argumentation. Med argumentationsord kunne de to eksempler se sådan her ud:

Frugt er sundt. Spis *derfor* frugt!
Spis frugt! *For* frugt er sundt.

Saglig argumentation

Når man skal vurdere argumentation, stiller man normalt krav om at den skal være saglig. Man skelner her ofte mellem at overbevise og overtale:

Hvis man accepterer en konklusion fordi der er argumenteret sammenhængende og logisk for den, har man ladet sig *overbevise*. Argumentationen har været *saglig*.

Hvis man accepterer en konklusion på grundlag af en argumentation der ikke er sammenhængende og logisk, har man ladet sig *overtale*. Argumentationen har været *usaglig*.

Til hverdag - i almindelige og ikke strengt faglige sammenhænge - kan man ikke leve op til den formelle logiks strenge krav. Man vil nemlig ikke altid være i stand til at afgøre om en argumentation er strengt logisk, eller om argumenterne er objektivt sande.

Men man kan alligevel godt opstille nogle regler for almindelig god og saglig argumentation:

- Grundlaget for argumentationen skal være klart for den man argumenterer over for. Og hvis argumentationen skal føre til noget, må begge parter være grundlæggende enige. Hvis man fx argumenterer ud fra en ideologisk holdning, bør det nævnes hvis det ikke fremgår tydeligt af argumentationen.
- Man skal bruge saglige argumenter eller argumenttyper som den man argumenterer over for, accepterer, eller som er normale inden for emnet eller det faglige område. Og man skal undgå usaglige argumenter (se afsnittet »Usaglige argumenttyper«). Hvis det drejer sig om argumentation for at købe et bestemt bilmærke, vil det sagligt set ikke være acceptabelt at henvise til at en bestemt fodboldspiller kører i det samme bilmærke. Men det vil være helt rimeligt at argumentere med køreegenskaber, benzinøkonomi og ekstraudstyr.

Inden for forskellige fag og uddannelser er der altid bestemte former for *faglige argumenter* som man skal bruge.

- Sammenhængen mellem argumenter og konklusion skal være acceptabel eller gøres acceptabel for den man argumenterer over for. Logikken skal være i orden, og der må ikke være fejlslutninger. (Se »Usaglig argumentation: fejlslutninger« nedenfor).
- Hvis der er underforståede og udeladte argumenter, skal udeladelsen af dem være accepteret af den man argumenterer over for, eller det skal være normalt at man udelader netop den slags argumenter. Og de må under ingen omstændigheder være sådan at de ville komme i modstrid med konklusionen hvis de blev medtaget.
- Ordvalget skal være præcist og neutralt. (Se »Gummiord« og »Holdningsord«).

Det vil altså altid være afgørende for argumentationens vægt at dens indhold og form i princippet accepteres af den der argumenteres over for.

Kritik af argumentation

Man har tit brug for at kunne imødegå andres argumentation og for den sags skyld også for at kunne tjekke sin egen. Det kan altid lette overblikket hvis man har mulighed for at stille argumentationen op på standardform (se »Standardform« i det foregående). Man skal især være opmærksom på:

- *Tvivlsomme eller urigtige argumenter.* Er de begrundelser der anføres, nu også sande?
- *Underforståede argumenter.* Mangler der argumenter som ville ændre eller ligefrem modsige konklusionen?
- *Manglende »logik«.* Er der tale om fejlslutninger? Er sammenhængen mellem argumenter og konklusion tvivlsom eller direkte forkert? Kan man med rimelighed slutte fra argumenterne til konklusionen? (Se nærmere i det følgende under »Usaglig argumentation: fejlslutninger«).
- *Forkert grundlag.* Er de grundlæggende forudsætninger for argumentationen acceptable?
- *Usaglige argumenttyper.* Er argumenterne saglige? Der er nogle argumenttyper som man skal være specielt opmærksom på fordi de indebærer muligheden for usaglig argumentation. (Se afsnittet »Usaglige argumenttyper« nedenfor).

Usaglig argumentation: fejlslutninger

Fejlslutninger har man i de tilfælde hvor der ikke er ordentlig (»logisk«) sammenhæng mellem argumenter og konklusion. I den slags tilfælde kan argumenterne være rigtige eller sande nok, men man kan bare ikke tillade sig at slutte fra dem til at konklusionen så også må være rigtig.

Fejlslutninger kan bl.a. skyldes:

- *Generalisering*. Man kan ikke uden videre slutte fra enkelte tilfælde til helheden (alle tilfælde) - eller omvendt, fx

Der er venstreorienterede udsendelser i Danmarks Radio. - Altså er Danmarks Radio venstreorienteret.
Parcelhuset opfylder de flestes boligbehov. - Derfor bør vi kun bygge parcelhuse.
- *Dobbeltydighed, flertydighed, vaghed*. Man skal passe på med at bruge ord som kan betyde flere ting, eller hvis betydning er så upræcis at man kan lægge forskellig mening i dem. Det er især vigtigt at den slags ord ikke har én betydning når de bruges i argumenterne, og en anden når de bruges i konklusionen. (Se om »Gummiord« nedenfor).
- *Værdiladet ordvalg*. Man skal passe på med at bruge ord som i sig selv indeholder en stillingtagen til det de betegner. (Se om »Holdningsord« nedenfor).
- *Dækningsløs enighed*. En særlig form for usaglig argumentation har man når en person, uden at have dækning for det, i sin formulering tager andre til indtægt for en konklusion (mening, handling, beslutning osv.), fx

Vi er vel alle enige om ...

Jeg går ud fra at jeg har forsamlingen bag mig når jeg siger at...

Lad os være realistiske ...

Mon ikke jeg bedst ved at...

Det vil da være dumt ikke at...

Det er selvfølgelig ikke mig der skal afgøre det, men ...

Jeg er helt sikker på at dem der ikke har sagt noget i dag, står bag mig.

Gummiord

Gummiord er ord som kan betyde flere ting, eller hvis betydning er så upræcis at man kan lægge forskellig mening i dem, fx

demokratisk

i fornødent omfang

ansvarlighed

Hvis man bruger den slags ord, må man præcisere hvad man lægger i dem. Man kan fx ikke slutte sådan:

Danmark og Schweiz og USA har samme styreform.

—

Danmark har demokratisk styreform.

Schweiz har demokratisk styreform.

USA har demokratisk styreform.

Ordet demokratisk betyder nemlig ikke det samme i de tre tilfælde.

Usaglige argumenttyper

Man kan inddele argumenter i forskellige typer. Nogle er mere saglige end andre, men argumenttypernes vægt vil altid afhænge af om den der argumenteres over for, accepterer dem. Alle disse argumenttyper kan afvises eller kritiseres fordi der ikke er logisk sammenhæng mellem konklusion og argumenter.

Ekspertargumenter. Man henviser til en person eller institution som man antager har en særlig viden om det emne man argumenterer om. På den ene side kan der være tale om henvisning til en alment accepteret faglig autoritet eller anerkendt fagkundskab, fx en videnskabsmand. På den anden side kan der også være tale om »den hvide kittel«, hvor den faglige autoritet kun er tilsyneladende, fx i de reklamer hvor man får en hvidkittlet, lægeligt udseende person til at anbefale en bestemt tandpasta. Et par eksempler:

Socialforskningsinstituttet har i rapporten dokumenteret at der er mindst 30.000 reelt fattige mennesker i Danmark.

Man må ikke skrive »og« efter punktum, for det siger min dansklærer.

»Fornufts«-argumenter. Man bruger en henvisning til den almindelige fornuft eller intelligens for at støtte en konklusion, fx

Ethvert fornuftigt/klogt/intelligent menneske vil da mene at...

Chefargumenter. Man bruger magt eller position til at gennemtrumfe en konklusion:

Du har bare at gøre sådan, for her er det mig der bestemmer.

Idolargumenter. Man bruger kendte personer (idoler), fx skuespillere, fodboldstjerner, popstjerner, til at reklamere for et bestemt produkt el.lign.:

Køb/kør/brug/spis ...I Det gør NN.

Mængdeargumenter. Man bruger en henvisning til at mange eller de fleste støtter noget:

Gør som tusindvis af andre danskere: Læs/ køb/brug/sæt kryds ved ...!

Frygt- eller trusselargumenter. Her er det straf eller trussel om sanktioner der bruges som argument. Man slår på hvad der vil ske hvis ikke konklusionen accepteres:

Hvis ikke vi får gjort noget ved forureningen, vil Jorden ikke være til at leve på om ganske få årtier.

Lykkeargumenter. Man spiller på hvor godt det vil blive hvis konklusionen accepteres:

Vil du have en tryk alderdom, så sæt kryds ved partiet G.

Generaliseringsargumenter eller »sådan er de alle«-argumenter. Man slutter fra nogle få tilfælde til alle tilfælde, fx

De unge er blevet mere voldelige. Se bare hvordan mange af dem går med kniv.

Personargumenter. Man henviser til personlige egenskaber ved en bestemt person, fx

Når NN - med det rod han har i sit privatliv - støtter forslaget, så er det i hvert fald noget ævl.

Usaglige argumenter er desværre tit ret effektive, men hører ikke hjemme i ordentlig argumentation.

Holdningsord

Ved at vælge bestemte ord i sin argumentation kan man give udtryk for sine holdninger til ting og forhold samtidig med at man nævner dem. På den måde kan man prøve at overføre sine holdninger til den man henvender sig til.

Man taler om *holdningsord* eller *værdiladning* når der lægges mere mening ind i ordene end den rent faktiske beskrivelse af den genstand, den person, det forhold der omtales. For eksempel betegner *smadrekasse* ikke bare en bil, men én der er nedslidt, ubrugelig osv. Så hvis en person der vil købe en bestemt bil, betegner den som en *smadrekasse*, kan det være for at gøre den mindre værd i en handel. Omvendt kunne sælgeren jo omtale den som en racer for indirekte at rose den.

Grundbetydning og medbetydning

Man kan med den slags værdiladede ord opstille en ligning:

smadrekasse = bil + noget nedvurderende (nedslidt, ubrugelig)

Man har altså ikke bare omtalt en bil, men også udtrykt sin holdning til den.

Man kan opdele ords betydning i deres *grundbetydning* og deres *medbetydning*.

Grundbetydningen er det ordet »egentlig« betegner, altså i eksemplet 'bil'. Medbetydningen er

det der indirekte tilføjes, altså her i eksemplet det nedsættende. Man skal altså altid være opmærksom på medbetydningerne ved de ord som folk (og man selv!) bruger.

Uddybende om holdningsord

Holdningsord er som nævnt ord som giver udtryk for en holdning og en stillingtagen til det man taler om. Man skal især være opmærksom på om ordene er neutrale eller positivt eller negativt værdiladede. Man taler om nul-ord (som hverken har negative eller positive medbetydninger), plus-ord (som har positiv medbetydning) og minus-ord (som har negativ medbetydning). Man kan altså ved at bruge forskellige ord om det samme (synonymer) vælge om man vil omtale det neutralt, positivt eller negativt, fx som i eksemplerne.

Bemærk dog at nul-ordene sjældent er helt neutrale. Hvordan de skal opfattes, afhænger af den sammenhæng de bruges i, det tonefald de siges med, osv.

Hvis man omtaler at en kvinde har fået foretaget abort, så kan man tydeligt se forskellige holdninger alt efter hvilket af de følgende ord man bruger:

fosterdrab
fosterfordrivelse
provokeret abort
abort
børnebegrænsning
fødselsregulering.

Grundbetydningen er 'abort'. I fosterdrab, fosterfordrivelse, provokeret abort ligger der i forskellig grad negative medbetydninger, mens der i børnebegrænsning og fødselsregulering ligger positive medbetydninger.

Og ens sympati kan udtrykkes ved den måde man omtaler et medlem af en modstandsbevægelse på:

frihedskæmper
partisan
terrorist
sabotør
oprører
rebel.

Man kan også lægge sin stillingtagen til fx et udsagns troværdighed ind i den måde man refererer det på:

påstå
hævde
sige
udtale

meddele
konstatere.

Hvis man bruger 'hævde' eller 'påstå', har man lagt afstand til kilden og antydnet at det der siges, måske ikke er sandt. 'Konstatere' antyder at det er den rene og skære sandhed der gengives. Det samme gælder til en vis grad 'meddele', mens 'sige' og 'udtale' er mere neutrale.

LITTERATUR

Andersson, Jan; Furberg, Mats: *Sprog og påvirkning*, 1979.

Collin, Finn; Stefansen, Niels Chr.; Sandøe, Peter: *Derfor - bogen om argumentation*, 1998.

Espersen, Jon: *Logik og argumenter*, 1969.

Hegelund, Signe: *Akademisk argumentation*, 2000.

Jørgensen, Charlotte mfl.: *Retorik der flytter stemmer*, 2011.

Jørgensen, Charlotte; Onsberg, Merete: *Praktisk argumentation*, 2008.

Kjøller, Klaus: *Argumentation*, 1975.

Kjøller, Klaus: *Få din vilje!*, 1996.

Kjøller, Klaus: *Gode grunde?*, 1980.

Kjøller, Klaus: *Manipulation*, 1991.

Rienecker, Lotte; Jørgensen, Peter Stray: *Opgaveskrivning på videregående uddannelser*, 1999, s. 162-199.

Rienecker, Lotte; Jørgensen, Peter Stray: *Den gode opgave*, 2012, s. 299-319.